

**Uzața *Psaltirii* în cultul Bisericii Ortodoxe Române
și al Bisericii Creștine Baptiste din România
în perioada secolelor XIX-XX**

SILVIU TATU

Oradea 1998

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI - *PSALTIREA* ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Cartea <i>Psalmilor</i> și spiritualitatea creștinilor români	1
I. Biserica Ortodoxă Română - marcă de prestigiu a spiritualității răsăritene	4
II. Cartea <i>Psalmilor</i> în cultul ortodox : aspecte introductive	8
III. Uzața liturgică	13
A. Slujbele celor șapte Laude Bisericești	15
B. Slujbele celor șapte Sfinte Taine ale Bisericii	25
B.1. Cartea <i>Psalmilor</i> în Sfânta Liturghie	25
B.2. Cartea <i>Psalmilor</i> la Botez și Mirungere	28
B.3. Cartea <i>Psalmilor</i> la Mărturisire	29
B.4. Cartea <i>Psalmilor</i> la Cununie	29
B.5. Cartea <i>Psalmilor</i> și Sfântul Maslu	30
C. Ierurgiile	31
D. Concluzii	33
IV. Uzața devoțională	35
A. Rugăciunea personală a clerului	37
A.1. Isihasmul și rugăciunea psaltică	39
A.2. Filocalie și rugăciune	43
B. Rugăciunea personală a laicilor	46
V. Uzața didactică	50
VI. Concluzii	54

PARTEA A DOUA - *PSALTIREA* ÎN CULTUL BAPTIST DIN ROMÂNIA

VII.	Apariția și dezvoltarea comunităților baptiste pe teritoriul României în contextul istoriei mondiale a baptiștilor	56
VIII.	Psalmii în închinare : cântare și rugăciune	62
	A. Devoțiunea cultică	62
	A.1. Psalmii în imnologie	62
	A.2. Psalmii în rugăciune	67
	B. Devoțiunea personală	69
	B.1. Biblia	69
	B.2. Revistele	71
IX.	Psalmii în omiletică	74
X.	Psalmii în studiu biblic	77
	A. Perioada începuturilor	77
	B. Programele alternativă	80
	B.1. <i>Istoria binecuvântării</i>	80
	B.2. Bordul de școală duminicală Oradea	84
	B.3. Concluzii	88
X.	Concluzii finale	89
	Anexa 1	92
	Anexa 2	105
	Anexa 3	107
	Anexa 4	110
	Bibliografie	118

VII. Apariția și dezvoltarea comunităților baptiste pe teritoriul României în contextul istoriei mondiale a baptiștilor¹

Obiectul studiului celei de-a doua secțiuni a acestei lucrări îl constituie biserica baptistă română cu aplicație specifică în privința uzanței Psaltirii, așa cum a fost aplicat în prima parte o lucrării bisericii ortodoxe. Fără a căuta să realizăm, în vreun anume fel, o apologie *sine die*, introducerea are în vedere prezentarea unor informații istorice fundamentale, absolut necesare pentru înțelegerea fenomenului baptist global și național.

În limitele informațiilor existente se poate considera că numele de “baptist” a fost atribuit, pentru prima dată, membrilor unei congregații de credincioși englezi în 1644 de către biserica de stat (anglicană). După ce anterior repudiaseră titlul de “anabapțiști” primit pentru obiceiul de a boteza adulții, întocmai ca anabapțiștii din vremea Reformei, credincioșii englezi au acceptat oficial acest nume, prin publicarea a două documente apărute după jumătatea secolului XVII, anume *The Moderate Baptist* și *The Baptist Catechism*, chiar dacă era considerat un nume de ocară și era, adesea, asociat cu cele mai infame povestiri despre sectanții Evului Mediu.

Prima biserică baptistă s-a desprins dintre separatiști, un grup reformator din biserica anglicană care insista asupra preoției tuturor credincioșilor, respingea sacerdoțiul și orice implicare a statului în treburile interne ale Bisericii, care are dreptul de a se auto-organiza pe plan local. Din pricina persecuției religioase declanșată împotriva lor aceștia s-au refugiat pe continent și au organizat o adunare locală în Amsterdam, condusă pentru prima dată de John Smith, un fost cleric anglican cu pregătire teologică la Cambridge. Aceștia admiteau botezul prin stropire și doctrina arminianistă despre predestinare. Un alt nucleu al baptiștilor a continuat să se dezvolte în Anglia, chiar la Londra, însă aceștia susțineau botezul prin scufundare și doctrina calvinistă despre predestinare. În funcție de doctrina despre predestinare susținută cele două ramuri ale baptiștilor au fost numite “bapțiști generali,” cei dintâi, și “bapțiști particulari,” cei din urmă (Vedder 1907:201-211).

¹ Aceasta reprezintă a doua secțiune a lucrării intitulată *Psaltirea în Biserica Ortodoxă Română și în Cultul Creștin Baptist din România: un studiu istorico-critic*, disertație susținută în 1998 pentru titlul de Master în teologie biblică la secția de teologie biblică o catedrei de Vechiul Testament din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din Universitatea Oradea, sub îndrumarea P.C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. Studiul este mai degrabă unul sincron cu referire la secolele XIX-XX, când cele două denominațiuni au existat în paralel pe teritoriul României.

Condițiile vitrege din Anglia i-au constrâns pe toți ne-anglicanii să caute alte locuri unde să-și poată profesa credința nestingheriți. Unii au trecut pe continent, în Europa, dar mulți au migrat în America de Nord, spre teritoriile Lumii Noi. Puritani, presbiterieni, congregaționali metodiști, baptiști au început a repopula noile teritorii cunoscând o dezvoltare net superioară comunităților din Europa. Chiar și în aceste condiții la mai puțin de 150 de ani de la înființarea primei biserici baptiste, baptiștii englezi au reușit organizarea de societăți misionare atât pentru misiune interioară cât și pentru misiunea internațională.² În următorii ani misionarii baptiști englezi au ajuns în India, Birmania, China, Australia, Noua Zeelandă, Africa de Sud, Zair, Camerun, practic în toate coloniile engleze. Tot la inițiativa lor se vor pune bazele Societății Biblice pentru Britania și Străinătate (British and Foreign Bible Society) care, de la înființare în 1804, și-au propus traducerea și răspândirea Sfintelor Scripturi în toată lumea (Vedder 1907:257-8).

În Noua Anglie baptiștii au întemeiat biserici mai întâi pe coasta Atlanticului pentru ca, după Războiul de Independență (1776-1784) și după Marile Treziri din secolul XVIII, să se extindă cu mai mare amploare înspre Sud. Așa se face că în 1993 numai în Statele Unite ale Americii se înregistrau peste 30 milioane de credincioși (Bunaciu și Bunaciu 1995:46-50). Misiunea americană a vizat în primul rând țările din Africa și din America de Sud, indirect Canada și țările scandinave, iar mai târziu extremul Orient (Japonia, Coreea de Sud).

Pe continent cei mai reprezentativi pentru zelul lor misionar au fost baptiștii germani. Ei au preluat credința baptistă din Scoția și au lucrat pentru început ca distribuitori de Biblii ai Societății Biblice din Edinburg. Au existat două centre mari, unul în Hamburg și altul în Berlin. Cel dintâi centru, susținut de Johann G. Onken, s-a orientat misionar înspre răsăritul Europei via Elveția, Austria, Ungaria, iar cel de-al doilea, organizat de Gotfried W. Lehman, a avut în vedere mai ales misiunea internă (Bunaciu și Bunaciu 1995: 22-35). În Polonia, fosta Cehoslovacie, România și Rusia credința baptistă a fost altoită pe fondul altor credințe apropiate în special menoniste sau anabaptiste. De aici s-a răspândit apoi și în alte țări răsăritene, fosta Iugoslavie, Bulgaria și, mai recent, Albania.

² Este vorba despre "The English Baptist Missionary Society" înființată la inițiativa lui William Carey, la data de 2 octombrie 1792 a avut un buget initial de numai 13 lire sterline, 2 șilingi și 6 pence și, la acea data, intenționa să înceapă o misiune în India (Vedder 1907: 252-255).

Începuturile sunt legate de misionarismul lui Oncken care a vizitat în repetate rânduri toate aceste țări, aducând Biblii și botezând pe noii convertiți (Bunaciu și Bunaciu 1995: 33-44). Istoria baptiștilor români poate fi trasată în timp până la 1856 când a sosit la București, venind dinspre Ungaria, prima familie de baptiști maghiari de etnie germană. În vestul țării, la Salonta Mare, un alt baptist venind din Ungaria a convins de valoarea biblică a doctrinei baptiste un grup de reformați ce se aduna cu regularitate după-amiaza pentru rugăciune sau studiu biblic. Această preocupare a laicilor reformați pentru disciplinele spirituale este de origine pietistă și cazul nu este singular printre comunitățile de acest fel din toată Europa. Un caz similar se petrecea în Dobrogea, la Cataloi și Tulcea, dar “altoirea” baptistă se va realiza pe fondul unui patrimoniu spiritual de sorginte germană dar tot pietist. Chiar dacă a început la oraș, credința baptistă a prins repede mai ales la sate, în județele din Crișana și Banat luând o amploare dincolo de așteptări.

Pot fi invocate două motive principale pentru care credința baptista a prins rădăcini atât de repede în România. În primul rând, comunitățile anabaptiste atestate în izvoarele documentare încă din secolul XVI au sensibilizat opinia publică la idealurile profund umane și valorile creștine de inspirație biblică pe care le-au susținut. Chiar dacă veneau din diferite țări ale Europei, persecutați și urmăriți, anabaptiștii au avut o bună mărturie ca oameni gospodari și așezați, aplicând convingerile lor religioase în viața zilnică. Credința practică lipsită de ceremonialismul altor biserici, manifestată în toată unitatea fără diferențe ierarhice a făcut o deosebită impresie. Cu toate acestea, prin decretul imperial din 1763 anabaptiștii din Ungaria și Transilvania erau scoși în afara legii, fiind obligați să se convertească la catolicism sub amenințarea cu moartea (Popovici 1976: 19-25, 61-4). Anabaptiștii au fost din nou obligați să migreze, căci nu cedau atât de ușor persecuției, și au luat drumul Moldovei, pentru a trece în Ucraina și Rusia. Unele familii au rămas în țară și, în ciuda condițiilor foarte ostile ce le-au avut de înfruntat, și-au păstrat credința vie în zona Vințului de Jos și a Sibiului. Așa se face că, la deschiderea bisericii baptiste germane din Sibiu, imediat după 1900, au apărut dintr-o dată numeroase familii de germani care împărtășeau același crez, dar care îl păstrasera tainuit multă vreme (Popovici 1976:149-220).

În al doilea rând, credința baptistă a atins întâi păturile sociale inferioare, de țărani, meseriași și mici întreprinzători, practic oamenii cei mai sensibili la lucrurile spirituale. Sinceritatea și pasiunea demonstrată de misionarii baptiști germani și

români, în ciuda persecuțiilor și opreliștilor de tot felul, a stârnit interesul poporului pentru învățătura aceasta. Vreme de multe decenii bapțiștii au continuat să-și împărtășească credința țăranilor și orășenilor din clasele inferioare. În Transilvania credința baptista și-a păstrat statutul de *religio illicita* așa cum l-a moștenit de la anabapțiști pâna la Legea 43 din 1895, când a fost recunoscută ca și confesiune religioasă legală, iar în România, în ciuda speranțelor aduse de marea unire de la 1918, bapțiștii au trecut prin mai multe valuri de persecuții din partea autorităților.³ Nu e de mirare că a rămas multă vreme o credința marginalizată, a celor mai puțin influenți în societate.

Institutul teologic, inițiat la Buteni (1921) apoi transferat la București, a întărit speranțele de mai bine ale credincioșilor bapțiști. Totuși, acele zile aveau să fie încă departe. Vremea de libertate recâștigată cu adevărat după lovitura de teatru a regelui Mihai de la 23 august 1944, cosființată prin decret regal la 31 octombrie 1944, avea să fie de scurtă durată, căci după 1948, autoritățile comuniste au readus pe tapet vechile acuze naționaliste, ale unui presupus colaboraționism american cu efect destabilizator asupra națiunii române, și au continuat politica obstrucționistă a tuturor cultelor neoprotestante.

Evenimentele din 1989 au redeschis oportunitățile de manifestare liberă și pentru bapțiștii români așa cum, de altfel, reglementa și Constituția și legile internaționale. Întrunirile religioase au încetat a mai fi controlate și aprobate de stat, serviciile de cult și slujitorii Bisericii nu mai sunt desemnați prin ordinul Ministerului Cultelor. Au putut fi organizate numeroase instituții cu caracter social, pedagogic și informativ (biserici, cantine, orfelinate, grădinițe, școli primare, școli biblice, licee, facultăți, biblioteci, ziare locale și reviste de cult, edituri, tipografii, stații de radio și posturi de televiziune). Noul avânt care, în noul context, nu a mai cunoscut precedent, confirmă pentru prima dată împlinirea idealurilor de secole ale bapțiștilor și ale înaintașilor lor.

Unii istorici au încercat dovedirea istoricității bapțiștilor și reprezentarea lor de-a lungul secolelor prin diferite grupări creștine radicale și dizidente până la Ioan Botezătorul, însă argumentele lor sunt la fel de valide ca și pretenția bisericii catolice

³ Alexa Popovici lua în considerare nu mai puțin de opt perioade distincte de persecuție în intervalul cuprins între anii 1918 și 1944 când, prin două decrete succesive (28.12.1942 și 08.07.1943), Antonescu desființa cultul baptist în baza unor argumente naționaliste. Cele opt prigoane identificate de Alexa Popovici sunt următoarele: 1920-21, 1923-24, 1925-27, 1933, 1937, 1938, 1939, 1941-4 (Popovici 1989).

de a desemna pe Petru ca întâistătătorul ei și, astfel, de a demonstra originea cristică de prim rang a bisericii însăși.⁴ Ce poate fi spus cu siguranță este că Biserica a căutat o vreme să-și mențină disponibilitatea pentru înnoire, astfel încât ori de câte ori apărea un nou grup de credincioși accentuând un anumit lucru, acela trebuia verificat, analizat, comparat cu standardele biblice și, dacă era validat, trebuia luat în considerare. Tendința înspre ritualizare, spre centralizarea cultului, o dată cu întărirea relației stat-biserică a îngreunat simțitor posibilitatea reformei spirituale a Bisericii, dar aceasta nu a împiedicat ca noi grupuri, sau chiar indivizi, cu interese vădit reformatoare să apară de-a lungul celor douăzeci de secole de istorie eclesială. Orice grup de un asemenea profil, susținând doctrine similare baptiștilor din secolele XVIII-XX poate fi considerat într-un sens larg antemergătorii lor. Iată, totuși, într-o scurtă sinteză, setul de doctrine care a marcat profund dogmatica baptistă, așa cum a fost prezentat sub formă axiomatică, la întrunirea din Londra când au fost puse bazele Alianței mondiale baptiste, în 1905 (Bunaciu 1978: 15)⁵:

- Axioma teologică: Dumnezeu este sfânt și iubitor, dar și suveran.
- Axioma religioasă: omul are dreptul de a intra în relație cu Dumnezeu.
- Axioma eclesiastică: credincioșii sunt egali în drepturi în Biserică.
- Axioma morală: pentru a fi responsabil, sufletului uman trebuie să-i fie respectată libertatea.
- Axioma civico-religioasă: Biserica trebuie să fie liberă într-un stat liber și el.
- Axioma socială: iubește-l pe aproapele ca pe tine însuți. Bineînțeles că s-a păstrat neschimbat botezul prin imersiune al adulților.

Aceștia sunt baptiștii. Evident o prezentare scurtă de acest tip manifestă lipsa de a fi neglijat multe elemente interesante și importante pentru înțelegerea tabloului complet al acestei deosebit de active denominații creștine. Am rezumat, însă, lucrurile esențiale pentru bunul mers al lucrării de față, acelea la care vom face referire în capitolele următoare și care vor facilita concluzii bine întemeiate mai ales la nivel comparativ.

⁴ G.H. Orchard (1956) îl considera pe Ioan Botezătorul ("Baptistul") drept un "baptist timpuriu".

⁵ Articolele din crezul niceean sunt acceptate fără discuție de aceea principalele doctrine afișate public au fost cele care, în opinia baptiștilor, sufereau alterări și impuneau reformulare sau chiar reformă. Aceste doctrine se regăsesc foarte clar și în documentele anabaptiste (cf. Mărturisirea de credință de la

Schleitheim din 1527), motiv pentru care anabaptiștii sunt considerați precursorii baptiștilor moderni (Cairns 1997: 296-301).

Mai trebuie evidențiată chiar de la început diferența existentă la nivel canonic între versiunile folosite de biserica ortodoxă și cea baptista. În timp ce prima urmează tradiția canonică ce conține traducerea grecească a Vechiului Testament, *Septuaginta*, cea de-a doua urmează Biblia Hebraică, adică textul evreiesc tradițional (masoretic). În cele ce urmează vom folosi trimiterile biblice din Psalmi așa cum există în canonul protestant, fără a le supraîncărca cu echivalentul din canonul septuagintal, acordând prin aceasta considerația necesară impusă unui demers academic.

VIII. Psalmii în închinare: cântarea și rugăciunea

A. Devoțiunea cultică

Cunoscuți ca dezinteresați de un cult foarte elaborat precum cel întâlnit în bisericile tradiționale, sau în primele biserici ale reformei, baptiștii promovează o liturgică a spontaneității controlate. Admițând dreptul Duhului Sfânt de a interveni în desfășurarea unui serviciu divin public sau particular, nu se permite totuși laxitatea exagerată specifică altor servicii ocazionale. Din acest motiv echipa de păstori și presbiteri a bisericii locale coordonează închinarea credincioșilor având, prin autoritatea investiturii și ungera Duhului Sfânt, dreptul de a selecta într-o oarecare măsură detaliile închinării fără a schimba elementele esențiale dacă nu au avut loc anterior consultări prealabile cu întreaga congregație. Principiul fundamental este ca forma să slujească scopului și nu invers. Se constată totuși o oarecare stabilitate a formulei de închinare. În rândurile următoare vom aborda secțiunile principale ale unui serviciu de închinare din perspectiva prezenței Psalmilor.

A. 1. Psalmii în imnologie

A.1.a. CÂNTĂRILE CORALE

Preocuparea pentru cântare este o îndeletnicire perenă a baptiștilor motiv pentru care și tipărirea culegerilor de cântări corale cunoaște o istorie foarte bine reprezentată. Se cunosc numeroase lucrări de acest tip care publicau piesele originale ale compozitorilor români la un loc cu aranjamente din compozitorii străini

contemporani sau mai vechi. Capitolul acesta cuprinde referințe la cele mai reprezentative apariții editoriale care s-au impus de la început în repertoriul coral și s-au păstrat influente în timp.

Prima culegere de cântări corale aparține lui Mihai Brumar, care a tipărit cu multă dificultate la șapilograf primele 202 de cântări, undeva între anii 1907-1914. *Harfa coriștilor creștini* avea să fie consultată de acum înainte pentru editarea următoarelor colecții (Popovici 1980: 225). Totuși există o singură piesă care se inspiră din Psalmi, anume din psalmul 122.

O altă lucrare veche, bine cunoscută și astăzi, este *Cântările triumfului*. Ea reprezintă o colecție de cântări corale culese, prelucrate și aranjate de Jean Staneschi. Lucrarea a cunoscut 4 ediții. Volumul inițial cuprindea 64 dintre piesele cuprinse în ediția din 1925. A doua ediție mărea numărul de cântări la peste 100 dar și aceasta s-a epuizat în numai șase luni, făcând necesară tipărirea celei de-a treia ediții (1926). Ediția a patra, apărută în 1936, ridică la 150 numărul cântărilor și a rămas definitivă. Cântările 69 (N.G. Hinkins) și 129 sunt inspirate din psalmul 42, iar cântarea 102 din psalmul 116.

Anul 1937 aducea apariția unei noi culegeri de piese corale pe note, pentru coruri mixte, bărbătești, femeiești și de copii, avându-l pe Ioan Chișmorie ca autor, *Cântările armoniei*. Au fost incluse 64 de cântări dintre care 13 (adică 20%) sunt inspirate din Psalmi. Sunt aranjați pe note psalmii 8, 16, 34, 62, 90, 98, 104, 143 și 148. Versuri din psalmul 34 apar în două cântări diferite (6, 10), iar versuri din psalmul 90 în altele patru (11, 19, 28, 56).

Pentru prima dată în străinătate apărea o culegere de cântări corale în 1942, prin intermediul "Asociațiunii baptiste române din America," și prin îngrijirea soților Jones și Prodan. Menită a completa marea nevoie de piese corale pentru serviciile de biserică, culegerea intitulată *Harfa Evangheliei* cuprindea 367 de cântări însă marea lor majoritate aveau un mesaj devoțional puternic fundamentat în Noul Testament, fiind în esență cristologice. Se pot identifica pe alocuri unele motive întâlnite și în Psaltire, fără a le putea considera specifice.

În 1978 apărea la Paris, prin îngrijirea comunității baptiste române de acolo, sub păstoria lui Ieremia Hodoroabă, o altă culegere de cântări numărând 671 de piese corale românești originale și prelucrate după autori străini. Ediția a fost

cunoscută repede și în România, unde a fost distribuită pe ascuns, și a fost de mare folos întrucât aduna într-o ediție integrală cele mai populare și mai frumoase cântări evanghelice, atât dintre cele mai vechi cat și dintre cele mai noi. Este vorba despre *Cântările Evangheliei*. Majoritatea covârșitoare este reprezentată de imnuri cristologice din toate veacurile istoriei Bisericii. La începutul culegerii, însă sunt așezate un set de cântări de inspirație psaltică ca și cum editorul ar sugera prioritatea Scripturii. Românii care au fost așezați în galeria marilor melozi sunt Nicolae Moldoveanu, T. C. Adorian, Milutanul (cu piese de cor bărbătesc), I. Chișmorie și P. Tașcă.⁶

Așa cum am spus deja, șaptesprezece dintre primele douăzeci de cântări sunt de inspirație psaltică, în restul colecției mai puțin fiind identificate altele trei. Vom reda mai jos o listă cu cele nouăsprezece piese despre care am vorbit.

Cântarea	Psalmul inspirativ	Autorul versurilor	Autorul muzicii
1	1	T. Dorz	T. Dorz
2	19	N. Moldoveanu	N. Moldoveanu
3	15	–	aranj. T.C. Adorian
5	23	–	Thomas Koschat
6	19	–	L. van Beethoven
7	25	N. Moldoveanu	N. Moldoveanu
9	30	T. Dorz	N. Moldoveanu
10	42	T. Dorz	N. Moldoveanu
11	51	N. Moldoveanu	N. Moldoveanu
12	67	N. Moldoveanu	N. Moldoveanu
13	81	T. Dorz	N. Moldoveanu
14	92	J. Staneschi	T.C. Adorian
15	103	–	–
16	116	T.C. Adorian	T.C. Adorian
17	116	T.C. Adorian	T.C. Adorian
18	46	M. Luther/V.W. Jones	M. Luther
19	119:9-15	T. Dorz	N. Moldoveanu
141	42	–	N.G.Inkins
311	23	–	Berg
559	42	(identică cu piesa nr. 129 din <i>Cântările triumfului III</i>)	

⁶ Unul dintre cei mai prolifici compozitori de muzică bisericească este Nicolae Moldoveanu, de cele mai multe ori versificându-și propriile compoziții muzicale. Colaborarea publicistă cea mai fertilă a cunoscut-o înaintea întemnițării sale (1959-64) împreună cu Traian Dorz și Costache Ioanid, ambii membri ai mișcării „Oastea Domnului”, el însuși fiind un „ostaș”. Nota biografică ce deschide volumul magistral de piese muzicale (700 la număr), publicat de Stephanus Druch din Germania în 1990 sub titlul de *Cântările harului*, depune mărturie despre implicarea autorului într-un proiect desfășurat între anii 1948-59 de aranjare a *Psalmilor* pe muzică. Compozițiile sale, foarte puțin confesionale, au fost apreciate de bapțiștii români și numeroase dintre ele au fost acceptate în repertoriul liturgic al acestora.

Ultima încercare de culegere de cântări corale din perioada comunistă aparține lui Daniel Stăuceanu. Publicată de editura Uniunii Comunităților Baptiste din România în 1981, lucrarea, numită tot *Cântările evangheliei*, reunea 219 piese corale cu grad de dificultate diferit, de la piese simple la oratorii, de la coruri mixte la simple unisonuri, de la coruri femeiești la coruri bărbătești. Unele piese au fost preluate din culegerile anterioare. Printre cele mai complexe piese se numără și oratoriul prelucrat de Jean Staneschi după Psalmul 91 pe o melodie de A. Rücker. Cele 20 de părți ale sale acordă

partitură soliști și corului mixt cu acompaniament de orgă și pian. Multe altele pe lângă aceasta evocă texte din Psalmi sau chiar îi reproduc integral. Lista următoare se dorește a fi cuprins în întregime mărturia psaltică din culegerea lui Daniel Stăuceanu.

Titlul	Psalmul inspirativ	Versurile	Muzica	Obs.
Tu, Doamne, mă vezi	139	D. Stăuceanu	J.S. Bach	integral ⁷
Cu glasul meu parțial	5	–	Arhanghelschi	
Psalmul 50 parțial	51 ⁸	–	–	
Cine, cine? integral ⁹	24	–	G.	Musicescu
Doamne, ascultă! integral	102:1, 2	–	Arhanghelschi	
Adu-ți aminte integral	25:6, 8	D. Stăuceanu	R.	Farrant
Psalmul 23 integral	23	–	R.	Carmichael
Către Tine când strig integral	31:2, 3	–	N.	Jackel
Al meu pastor integral	23	–	–	
Imi voi ridica privirea integral	121:1, 2	–	J.H.	Lutzel
Doamne, eu te chem integral	141	–	–	
Laudați pe Domnul parțial	148	C.I. ¹⁰	H.	Boilback
Lăudați pe Domnul! integral	106:1-4	–	I.	Milutanu
Plăcut îmi este integral	84	C.I.	S.	Liddle
Voi cânta îndurarea integral	89:1	V.P.	J.H.	Fillmore

⁷ La acest nivel se face referire la măsura în care psalmul original este inclus în versurile cântării. Dacă sunt folosite doar scurte clișee din psalmi, atunci se preferă mențiunea „parțial”.

⁸ Titlul cântării nu se potrivește cu numărul psalmului din forma canonică a Bibliei folosită astăzi în adunările baptiste, fapt ce dovedește originea mai veche a acestuia de pe vremea când se afla în uz *Biblia de la Iași*.

⁹ Aceasta este o piesă ceva mai pretențioasă din punct de vedere muzical.

¹⁰ Posibil Ioan Chișmorie.

Da, Domnul e pastorul meu integral	23	F. Rous	J.S.	Irvine
Psalmul 3 integral	3	–	N. Mure	
Sînt voios integral	122	–	Gutterson	

După cum se constată, nu mai puțin de 18 piese corale au la bază textele biblice din Psalmi sau chiar prelucrează muzical textul integral al unora. Daniel Stăuceanu a revenit după 1989 cu o ediție adnotată a acestei culegeri, pe care a îmbogățit-o cu piese de inspirație americană sau culese din repertoriul coral american. Practic, de acum înainte, culegerile vor propune puține piese noi, având un caracter sincretic tot mai pronunțat la nivelul regional al repertoriului coral.¹¹

A.1.b. CÂNTARILE COMUNE

În primii douăzeci de ani de ființare cultică baptiști nu au avut cărți de cântări. Lipsa fondurilor și a melozilor a fost suplinită cu greu până la apariția primei ediții, în 1897. De-a lungul anilor au apărut numeroase ediții, cu timpul acordându-se prioritate cântarilor al căror aranjament muzical fusese publicat la rându-i i putea fi disponibil celor ce doreau să învețe linia melodică. Prin urmare noutățile sunt minime și pot fi datorate doar faptului că au fost acceptate în canonul de cântări și piese din culegerile baptiștilor germani și maghiari, motiv pentru care o dată ce am observat culegerile de cântări pe note nu considerăm importantă evaluarea acestui tip de lucrări.

La nivel local fiecare adunare și-a constituit un repertoriu propriu, funcție de preferințele și de posibilitățile muzicale ale credincioșilor, iar acolo unde au existat și posibilitățile materiale, au apărut curând și broșuri care reproduceau cuvintele cântărilor selectate. Pe lângă cântarea publică, se practică și cântarea pe grupuri după formula clasică (duete, trio-uri, cvartete) sau după formule noi (grupuri de tineret, de copii, grupuride închinare). În toate aceste situații există tendința de a extinde repertoriul, prin interesul de slujire al grupului și prin abilitățile și posibilitățile liderului muzical, astfel încât fenomenul închinării prin cântare este foarte variat și se dezvoltă liber fără restricții din partea conducerii unionale sau regionale.

¹¹ Mărturie stă volumul *Scumpă Golgota: cântări corale creștine* (Chicago: Speranța peregrinului, 1997). Au fost ignorate numeroasele culegeri de cântări folosite pe plan local, de cele mai multe lipsite de note, fie pentru calitatea prea puțin pretențioasă a acestora, fie pentru nota locală prea specifică, fie pentru diversitatea din ce în ce mai mare. Cert este că fiecare adunare locală caută să folosească un

A.2. Psalmii in rugăciune

Primele servicii publice ale baptiștilor români erau destul de informale, neoficiale chiar. Adunările se țineau în locuințe particulare și constau, în principal, din rugăciuni personale și citiri din Sfintele Scripturi. Aceste două elemente au urmat un traiect ascendent înspre o anumite instituționalizare, o dată cu întemeierea bisericii ca denominațiune de sine stătătoare și cu consacrarea unui anume local pentru închinare.

S-a ajuns ca rugăciunii să i se acorde primul ceas din fiecare duminică dimineața și la fiecare serviciu ținut la mijlocul săptămânii. S-a instituit astfel “ora de rugăciune” care consta din citirea unui pasaj biblic însoțit de minime îndrumări și explicații după care urmau rugăciunea credincioșilor diferențiat pe sexe, întâi bărbații, apoi femeile, iar, în final, o rugăciune comună în șoaptă, sau cu voce tare prin rugăciuni cunoscute (Rugăciunea Domnească de regulă).

Inițial “ora de rugăciune” reprezenta cea mai căutată și mai intensă secțiune a închinării baptiste. Există numeroase mărturii cum că vizitatorii rămâneau foarte impresionați de rugăciunile motivatoare ale credincioșilor și decideau pe genunchi să frecventeze acea biserică și/sau să devină membrii activi ai ei. Textele biblice cel mai frecvent utilizate pentru rugăciune proveneau din Psaltire – Cartea rugăciunilor lui Israel (Popovici 1980: 215-6). Acest obicei s-a păstrat viu până astăzi în toate bisericile baptiste.

Citirea psalmilor pentru rugăciune are un caracter triplu. Mai întâi devoțional. Oratorul, un slujitor ales dintre membrii activi și cu o bună mărturie din partea bisericii

caută să expună adunării modele biblice de rugăciune, motive de rugăciune și paradigme devoționale așa cum transpar ele din experiența marilor bărbați cu Dumnezeu. Apoi are

un caracter canonic. Ca și creștini nou-testamentali, se fac frecvente referințe cristologice și se aduc completări doctrinare din Noul Testament. În final are un caracter formal. Constatându-se diferențe în forma psalmilor biblici (este vorba, în principal, despre lamentații, psalmi de laudă, psalmi de mulțumire), se caută promovarea lor și în rugăciunile personale ale credincioșilor prin prezentarea cu voce tare a unor rugăciuni de cerere dar și de laudă sau de mulțumire.

repertoriu coral cât mai reprezentativ pentru abilitățile muzicale ale credincioșilor dar și pentru preferințele doctrinare ale liderilor muzicali și teologici.

Prin urmare, devoțiunea cultică o baptiștilor depune mărturie în favoarea unui interes vădit pentru Psaltire. Fără a supra-aprecia Psalmii în raportul lor cu celelalte cărți ale Vechiului Testament, baptiștii le-au acordat de la început un loc de cinste în închinare cultică. Așa se face că, de foarte multe ori, un serviciu de închinare putea începe atât cu o cântare inspirată din Psalmi dar și cu citiri din Psalmii canonici. Nu poate fi vorba doar despre o anume preferință a slujitorului religios ci, în primul rând, de relevanța acestei cărți biblice pentru îndeletnicirile spirituale care fac obiectul unei traiiri în sfințenie a lui Dumnezeu de către credincioși.

B. Devoțiunea personală

B.1. Biblia

Pe lângă interacțiunea cultică a credinciosului cu Psaltirea mai existau o mulțime de alte posibilități. Dintre cele mai reprezentative se pot considera Sfintele Scripturi însele (Biblia), revista cultului (una singură va mai supraviețui după instaurarea puterii comuniste), și diverse alte materiale devoționale. Încă de la început baptiștii au fost cunoscuți ca înfocați cititori ai Bibliei. Se încuraja citirea ei de către fiecare credincios și se practica colportarea la nivelul întregii țări. La început, depozitul major era la Budapesta, mai pe urmă fiind create altele la Arad, Oradea, Gurahonț, Cluj, și în multe alte părți (Popovici 1980: 233-5). Totuși nu a existat o traducere special realizată de un baptist, ci se acceptase traducerea cea mai nouă a Bisericii ortodoxe, adică Biblia de la Iași (1874).

O dată cu apariția traducerii Dumitru Cornilescu (1921) aceasta a fost acceptată ca traducerea oficială a cultului baptist, în condițiile în care a fost contestată de biserica ortodoxă și a sfârșit respinsă de Sinod. Edițiile ulterioare au fost tipărite peste hotare sau în București în funcție de situația politică din țară, dar pentru următorii șaptezeci de ani baptiștii nu au recunoscut o altă versiune. De aici au memorat scriptură și de aici au citit psalmii lui David. Deși edițiile Noului Testament cu Psalmi au fost la fel de bine apreciate, fiecare credincios își dorea să posede o Biblie întreagă, însă acestea erau foarte greu deși nu imposibil de procurat. Din pricina persecuției religioase din țară, Bibliile erau tipărite fără datele bibliografice care ar fi putut permite identificarea persoanelor implicate, motiv pentru care este foarte greu a ști de câte ori a fost retipărită. În următoarele rânduri vom evalua câteva

dintre versiunile cel mai frecvent întâlnite în căminele credincioșilor bapțiști din perspectiva psalmilor. Detaliile suplimentare au menirea de a permite o privire de ansamblu asupra versiunii în general și de a lămuri unele aspecte legate de cartea Psalmilor în particular.

Varianta cea mai apreciată a Bibliei Cornilescu a fost și încă mai rămâne “Biblia cu explicații,” cum a fost numită de editor. Daniel Brânzei, pastorul unei biserici americane de români avea planul de a realiza o Biblie de studiu așa cum exista deja în limba engleză, în Statele Unite. Pentru aceasta Biblia a fost echipată cu studii introductive pentru fiecare carte a Bibliei, iar în final au fost adăugate diferite studii, diagrame, și concordanța apărută la editura “Lumina Lumii” în Germania cu câțiva ani mai înainte (1971). Ediția avea în vedere piața americană a credincioșilor români dar au fost trimise multe exemplare și în România, cantitate dovedită în cele din urmă mult insuficientă. Folosită în cele mai multe situații de lucrătorii din adunări, versiunea păstra intact textul traducerii Cornilescu.

Anul grațierii de totalitarism aducea cu sine apariția unei noi ediții a Bibliei care revizua Biblia Cornilescu, corectându-i toate inadvertențele, textul era revizuit după regulile gramaticale și ortoepice în uz. Cunoscută și ca “Biblia cu triunghi” (după simbolul de pe cotorul cărții reprezentând Sfânta Treime printr-un triunghi), ediția a cucerit repede tineretul care dorea o ediție mai actuală, mai apropiată de limba actuală, dar nu a reușit să se impună. Revizuirea și tipărirea s-a realizat cu ajutorul editurii “Gute-Botschaft” (“Vestea bună”) din Germania, motiv pentru care mai este cunoscută și ca traducerea GBV.

În 1993 apărea prima nouă încercare de traducere a Noului Testament de către neo-protestanți cu sprijinul evanghelicilor germani, ediție care includea și Psalmii. Editorii fac clar din prefață că s-a căutat revitalizarea celei de-a doua versiuni a lui Cornilescu (1931 -Cornilescu II), prea curând dispărută. Psalmii s-au păstrat totuși după prima versiune a lui Cornilescu, cea din 1921 cunoscută ca și Cornilescu I. Noua ediție, deși îl asistă pe credincios cu un dicționar tematic foarte detaliat, hărți și diagrame, a preferat să aranjeze versetele textului într-un mod mult prea trunchiat, fiecare verset începând de la capăt de rând cu numărul corespunzător. Revizuirea și tipărirea ediției a fost realizată cu sprijinul editurii “Christliche Literatur-Verbreitung” (“Distribuitorul Literaturii Creștine” din Bielefeld, Germania).¹²

¹² În recenzia realizată la apariția traducerii, Otniel Bunaciu considera că această traducere a Noului Testament nu este mai reușită decât prima versiunea pentru două motive datorate, în principal,

Ultimul proiect care merită menționat este *Biblia internațională de studiu inductiv* (BISI). Se păstrează prima versiune a lui Cornilescu, dar se operează modificările ortografice determinate de evoluția limbii de la începutul secolului încoace, menționate într-un tabel la începutul lucrării. Promovând studiul biblic, această ediție a Bibliei anexează textului biblic tot felul de materiale auxiliare (hărți, diagrame, studii, concordanță) atât la începutul cât și la sfârșitul ei sau chiar în interiorul cărții, acolo unde materialul auxiliar respectiv este necesar. Această ediție este realizată în sprijinul cursurilor de studiu biblic după metoda inductivă, și a fost realizată cu sprijinul fundației americane care a creat *Precept Ministries*.¹³ Textul este tipărit astfel încât să permită tot felul de notițe laterale și chiar între capitole. Toate trimiterile sunt date pe o coloană înspre interiorul paginii. Psalmii sunt versificați, aranjându-le textul pe strofe, după considerente de conținut. BISI este foarte utilă în comunitățile unde se studiază materialele de studiu biblic ale școlii duminicale traduse de Mia și Costel Oglice, reprezentanții *Precept Ministries* în România.

Setea de cunoaștere a Sfințelor Scripturi nu încetează a motiva pe credincioșii bapțiști la citire și la studiu, astfel încât în numeroase cămine se pot găsi, uneori, mai multe ediții ale Scripturii românești în funcție de preferințele fiecărui credincios. Din nou, forma trebuie să slujească scopului.

B.2. Revistele

În revista *Indrumătorul creștin*, revista oficială a cultului baptist din România în perioada 1945-1989 (din 1949 – *Îndrumătorul creștin baptist*), apărea o rubrică intitulată “Citind Biblia” în care se reproduceau texte biblice foarte cunoscute și îndrăgite. Aici apăreau, de multe ori, psalmi redactați integral.¹⁴

Revista *Farul creștin* de Ia Arad (1933-1948) avea printre articole unul intitulat “Mana zilnică.” Aici apăreau materiale pentru studiul zilnic devoțional al fiecărui

editorilor: actualizarea limbii nu are parte de cea mai fericită realizare în multe situații, iar redactarea textului îngreunează mult citirea cursivă a textului (*Creștinul-Azi*, 1993, iulie: p. 13).

¹³ Fundația, fondată în 1970 în Chatanooga, Tennessee, SUA, își propunea să promoveze materialele de studiu bilic inductiv ale autoarei Kay Karthur la nivel interdenominațional în Statele Unite și peste hotare.

¹⁴ A se vedea nr. 5 din anul IV (1949) unde apare psalmul 68, sau numărul 8 din același an care redă psalmul 104.

credincios. Nu de puține ori materialele prezentate aici erau inspirate din cartea Psalmilor. De exemplu textele de meditație pentru 7-9 iunie 1940 erau din psalmii 102, 122, respectiv 124.

Mai recent, sub imboldul noilor facilități au început să apară tot felul de calendare, de diferite formate, de la calendarele de birou, până la cele de perete, toate alăturând unor imagini, comentarii scurte, sau istorisiri, cel puțin câte un verset biblic. Preferința editorilor include, adesea, Psaltirea. De exemplu, calendarul *Sămânța bună*, destul de răspândit în mediile baptiste, apare anual prin îngrijirea editurii “Gute Botschaft,” (Dillenburg, Germania) și se dorește a fi un ghid spiritual zilnic. Fiecărei zile din an i se acordă o foaie pe care se imprimă un pasaj din Scriptură și un scurt comentariu ilustrativ. Surprinzător, calendarul anului 1997, alocă nu mai puțin de 45 de zile doar psalmilor. Astfel se pot regăsi versete de îmbărbătare și de promisiune din 34 de psalmi.

O altă lucrare, foarte apreciată de-a lungul anilor, care a cunoscut o largă răspândire încă din timpul regimului comunist (o fost tipărită în mai multe tiraje), este *Tezaurul promisiunilor lui Dumnezeu* de C.H. Spurgeon. Apărută în format de buzunar, cartea a fost însoțitoarea multor credincioși și o sursă de continuă binecuvântare deoarece reunea, într-o manieră sintetică și într-un format calendaristic, promisiunile biblice ale lui Dumnezeu, astfel încât fiecare zi era însoțită de binecuvântarea altei promisiuni. La o trecere în revistă a textelor biblice din cuprinsul lucrării se va putea constata că, în 62 de situații, promisiunea provine din *Psalmi*, aceasta reprezentând ceva mai mult de 16% din totalul zilelor, adică exact media procentuală a prezenței Psaltirii între cărțile Vechiului

Testament (150 de capitole din totalul de 928). Sunt prezente versete de încurajare și de îmbărbătare din 51 de psalmi, anume 6, 9, 16, 17, 18, 23, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 37, 41, 47, 48, 50, 55, 58, 62, 72, 73, 76, 81, 84, 91, 92, 94, 97, 101, 102, 103, 107, 110, 111, 112, 115, 118, 119, 121, 126, 127, 128, 138, 140, 145, 146.

Acest grupaj de meditații a apărut ca urmare a unor experiențe de viață deosebit de profunde și cu consecințe dintre cele mai nefavorabile în viața acestui mare predicator. Ele au răsărit ca mărturie a unei încrederi nestrămutate, deși încercate, în Dumnezeu imuabil, bun și drept al Sfintelor Scripturi. Din acest motiv citarea promisiunilor biblice nu urmează ordinea canonică a cărții, ci este mai degrabă aleatorie, după măsura în care au fost descoperite celui încercat, pe măsură ce treceau zilele. Prin urmare lucrarea are un caracter autobiografic, fiind utilă unui mare orator

ca Spurgeon și, prin extensie, tuturor celor încercați pentru că, dincolo de experiența unei vieți, vorbește Sfânta Scriptură.

Fiecare pasaj biblic este însoțit de o scurtă explicație de natură devoțională, fapt ce apropie lucrarea de Filocalia răsăriteană. Marea deficiență, de care nu se poate disculpa nici una dintre lucrările menționate aici, este aceea că promisiunea (textul biblic în genere) este explicat în afara contextului său literar. Asocierile care se fac nu vizează revelarea asocierilor realizate de autorul uman originar după măsura însuflării sale de Duhul, ci percepția spirituală a comentatorului. Există, cel puțin ca posibilitate teoretică, riscul descoperirii unor sensuri neintenționate de Sfânta Scriptură prin plasarea unui anumit text într-un context străin acestuia. Ori, dacă un exercitiu de acest tip ar fi valid, se riscă și discreditarea exegezei ca exercițiu literar și presupoziția Sfințelor Scripturi ca text literar cade în desuetudine, lărgind granițele procesului interpretativ după discreția fiecărui interpret.

Asociind citirile din Scripturi cu materialele auxiliare inspirate tot din ele, credincioșii bapțiști și-au păstrat preocuparea pentru Cuvântul lui Dumnezeu, *Psalzii* dovedindu-se nelipși sufletului lor, nu numai la serviciile de închinare dar și în viața zilnică, nu numai a clericilor, dar, mai ales a laicilor. Principiul, de inspirație reformatoare, aplicat cu consecvență constă în expunerea credincioșilor la Cuvântul lui Dumnezeu de o manieră cât mai accesibilă, încurajând cunoașterea Sfințelor Scripturi ca și garanția unei vieți trăite în deplinătatea binecuvântărilor promise de Dumnezeu celor pasionați după voia Sa (cf. Ps. 1: 19:7- 1; 119).

IX. Psalmii în homiletică

Revista cultului baptist, *Îndrumătorul creștin (baptist)*, venea în sprijinul pastorilor în mai multe feluri. Se publicau scurte comentarii sau ilustrații asupra unui verset dintr-un text dat în secțiunea intitulată “Colțul păstorului,”¹⁵ li se oferea material de predică (schițe), în rubrica intitulată “Cercetați Scripturile,”¹⁶ sau se

¹⁵ “Să vestim Evanghelia” (Ps. 122), Anul XXXIV (1979), nr. 11-12, p. 16; “Nu duc lipsă de nimic,” (Ps. 34), p. 17; “Dreptul strigă,” (Ps. 34), p. 18; “Nu voi duce lipsă,” (Ps. 23), p. 18; “Frumusețea sfințeniei” (Psalmul 96), Anul XXXV (1980), nr. 1-2, p. 19; “Lumina minunată a lui Dumnezeu,” (Ps. 104), id.; “Le-a întărit pe veci,” (Ps. 148), id.; “Cerurile spun slava Lui,” (Ps. 19), id.; “Lăudați pe Domnul,” (Ps. 107), id. și alți 4 psalmi.

¹⁶ De exemplu “Puterea lui Dumnezeu în creațiune,” (Ps. 8), *Îndrumătorul creștin baptist*, Anul XXXVI (1981), nr. 7-8, p. 23.

tipăreau chiar predici, uneori inspirate din Psalmi¹⁷. Studiile avansate au fost mai rare, dat fiind că și specialiștii erau foarte puțini.

Rămân de un interes deosebit pentru noi, predicile lui C.H. Spurgeon din Psaltire, cunoscute pastorilor români atât prin publicarea de selecțiuni în revista cultului cât și prin publicare integrală. Este vorba despre *The Treasury of David*. În limba română, comentariul lui C.H. Spurgeon asupra Psalmilor, a apărut pe fascicule la Arad începând din septembrie 1926 sub titlul *Tezaurul lui David* (Popovici 1989:70). Același proiect era reluat și de revista *Îndrumătorul creștin* de la București care publica lunar câte două fascicule a câte 32 de pagini fiecare. Apariția primului fascicol era anunțată în luna iunie 1947.¹⁸ Aceeași revistă publica și selecțiuni celebre din aceste comentarii.¹⁹

Prima ediție integrală, în șapte volume, apărea de-a lungul a șaisprezece ani, între 1869 și 1885, dar publicarea comentariilor asupra Psalmilor a început mai devreme cu câțiva ani.²⁰ Formatul fiecărei secțiuni se caracterizează prin trei elemente distincte, specificate chiar din subtitlul lucrării și explicate ulterior în prefața autorului. Avem în vedere aici comentariul propriu-zis, explicațiile ilustrative și sugestiile omiletice. Autorii citați în cuprinsul lucrării apar indexați la sfârșitul fiecărui volum.²¹

Comentariul fiecărui psalm este deschis printr-o discuție la nivel general ce are în vedere considerații isagogice. Urmează discutarea fiecărui verset în parte, a fiecărui concept teologic și a expresiilor cheie. Se are în vedere contextualizarea psalmului în lumea modernă motiv pentru care se fac frecvente conexiuni cu mentalități, instituții și expresii contemporane autorului. Versiunea folosită de Spurgeon este King James, versiunea autorizată, cu referiri la originalul ebraic prin sugerarea unor traduceri mai fidele sau prin explicarea unor concepte teologice de proveniență vetero-testamentală.

¹⁷ "Harul veșnic al lui Dumnezeu," (Ps.136), *Îcb*, Anul XXXIX (1984), nr. 9-10, p. 1; "Gânduri de Anul Nou izvorâte din psalmul 103," *Îcb*, Anul XL (1985), nr. 1-4, p. 8; "Păstorul și Cuvântul lui Dumnezeu," *Îcb*, Anul XXXIV (1979), nr. 5-6, pp. 17-19.

¹⁸ *Îndrumătorul creștin* Anul II (1947), nr. 4, pp. 3-4; nr. 13, p. 3.

¹⁹ *Îndrumătorul creștin*, Anul II (1947), nr. 9, pp. 5-6; nr. 10, p. 10.

²⁰ Din 1865 Spurgeon scotea prima sa revistă, *The Sword and the Trowel*, și aici va începe și publicarea comentariilor din Psalmi, iar pe măsură ce se adunau suficient de mulți se iniția câte un volum (cf. introducerea la re-editarea lucrării inițiale la editura Pilgrim din Texas, 1983). Prima ediție integrală apărea la Londra sub îngrijirea lui Passmore și a lui Alabaster.

²¹ Secțiunile majore ale tratării fiecărui psalm în parte apar în traducerea românească astfel: talmăcire, lămuriri și sentințe, îndrumări homiletice (Staneschi 1994).

Explicațiile ilustrative respectă aceeași structură dublă, pentru psalm ca întreg și, ulterior, pentru fiecare verset în parte, dar de data aceasta ni se oferă o culegere de citate celebre din comentatori creștini clasici. Cu ajutorul indexului putem identifica printre autorii preferați de Spurgeon pe Fericitul Augustin (353-429), Martin Luther (1483-1546), Jean Calvin (1509-1564), David Dickson (1583-1662), Joseph Caryl (1602-1673), John Trapp (1611-1669), William Gurnall (1617-1679), Henry Matthew (1662-1714), Albert Barnes (1798-1870), J.A. Alexander (1809-1860), Franz Delitzsch, și alții. După cum se constată majoritatea covârșitoare a teologilor citați este formată din protestanți.

Așa cum se specifică în introducerea autorului, sugestiile omiletice reprezintă un material auxiliar deosebit de prețios pentru laicii care slujesc în biserică. Ele sunt de fapt sugestiile autorului cu privire la posibilele conexiuni dogmatice sau biblice ale textului respectiv. Uneori se oferă trimiteri la alte lucrări apărute deja sau chiar schițe de predici ce pot dezvolta un anumit subiect lansat doar în Psalmi.

Prin conținut și scop, *Tezaurul lui David* este o lucrare omiletică de nivel enciclopedic deoarece nu se rezumă la elaborarea unei opinii personale asupra unui text

biblic, ci caută să încadreze interpretarea personală în tradiția ultimilor patru sute de ani de creștinism. Prin bogăția de material asigurat este mai degrabă un “teaur al predicatorului.” Marea deficiență o poate constitui lipsa de interferență cu autorii citați în secțiunea a doua, motiv pentru care lucrarea funcționează, mai degrabă, ca un compendiu, ca un dicționar de citate celebre, indexat pe versete.

Lucrarea lui Spurgeon reprezintă cea mai semnificativă lucrare din domeniul predicării din Psaltire cunoscută printre bapțiștii din România dar și din toată lumea. Interesul pentru predicare rămâne încă rezervat față de Psalmi în favoarea altor cărți biblice și a altor tipuri de studiu, după cum am văzut mai sus și vom putea constata în cele ce urmează.

X. Psalmii în studiul biblic

Pasiunea pentru studierea Sfințelor Scripturi a fost expusă programatic de către biserica baptistă chiar de la începuturile sale, dovedind apropierea dogmatică de doctrinele anabaptiste în forma lor cea mai cristalizată, mărturisirea de la

Schleitheim.²² Chiar dacă au afirmat-o mai târziu, bapțiștii români au împărtășită aceeași concepție înaltă despre Scriptură ca și Cuvântul lui Dumnezeu, inspirat și inerant. Primul articol al mărturisirii de credință aflat și astăzi în uz afirmă, în chiar primele trei articole, credința în inspirația Sfințelor Scripturi, ineranța lor, recunoscând în acestea autoritatea finală în materie de credință și de trăire zilnică (*Mărturisirea baptistă* 1991). De aici derivă cu siguranță interesul crescut pentru studierea lor individuală și comunitară. Din acest motiv expunerea audienței la Sfintele Scripturi prin predicare, recitare și chiar cântare, reprezintă partea cea mai semnificativă a oricărui serviciu divin în adunările baptiste.

A. Perioada începuturilor

La începutul secolului XX predicatorii bapțiști, puțini la număr, călătoreau mult organizând în localitățile rurale, mai numeroase, servicii speciale de predicare. În lipsa oratorilor de vocație sau de formație profesională (aceștia au apărut abia după înființarea Institutului Teologic în 1921), comunitățile locale petreceau timp citind Scripturile cu glas tare, după care urmau discuții deschise pe tema sugerată de textul citit. Cu timpul, citirile au căpătat un aspect tot mai ordonat sfârșind prin dedicarea unei ore întregi, în fiecare duminică, pentru ceea ce a devenit cunoscut ca “școala duminicală” reprezentând ora de studiu biblic a Bisericii. Aceasta s-a întâmplat pentru prima dată în Transilvania la inițiativa lui Vasile Berbecar, un autodidact cu înclinații muzicale. Modelul l-a constituit bisericile germane din Ungaria pe care le cunoștea din anii de ucenicie petrecuți acolo. Tot el a pus bazele organizației naționale a școlilor duminicale al cărei prim președinte a fost ales (Popovici 1980: 215-6, 229-31; 1989: 334).

Au trebuit să treacă mai mulți ani pentru ca citirea și studierea Psalmilor să atingă un nivel satisfăcător al prezenței acestor Scripturi în viața Bisericii. Primele încercări în acest domeniu au fost realizate de același Vasile Berbecar la 1920, care propunea în *Cârmuitorul*, suplimentul revistei *Farul Mântuirii* din Arad, un calendar de studiu biblic anual. În perioada 1926-1941 aceste calendare biblice au apărut trimestrial sub numele de Călăuza Școalelor de Duminică tot la Arad. Calendarele erau întocmite după un plan care planifica studierea întregii Biblii în cinci ani, de

²² A se vedea articolele VII și IX din prima Mărturisire de credință a bapțiștilor particulari publicată

către o asociație internațională de citire a Bibliei din Londra în colaborare cu conducerea mondială a Școlilor Duminicale.²³ După această perioadă studiile biblice au devenit o chestiune de politica locală a fiecărui pastor, iar realizarea calendarelor s-a realizat cu intermitență, când pe plan local, când prin intermediul Uniunii, în condiții extrem de dificile din pricina cenzurii agresive și a relațiilor foarte tensionate cu statul comunist reprezentat de Ministerul Cultelor și a “Imputerniciților lui.” (Bunaciu și Bunaciu 1995: 94-136). În orice caz Psalmii au fost prezenți doar sporadic, recomandați ca citiri auxiliare pentru studiile duminicale fără a constitui, însă, textul de bază pentru studiu. Astfel în programa anului 1974 se studia doar psalmul 51 la tema “David cei căit” fără ca această temă să fi fost dezvoltată pe larg.²⁴ În anul 1976 apăreau, cu caracter auxiliar, câte un verset din 32 de psalmi, dintre care doar psalmul 23 era studiat pe larg, la tema “Isus Păstorul Cel Bun” (25 iulie).²⁵

În anii ‘80 Societatea Misionară Româna (SMR) a pus în circulație, prin subteran, un alt curs de studiu biblic.²⁶ Date fiind interdicțiile de tipărire de literatură religioasă în țară, materialul religios neo-protestant era tipărit în Occident, fără a oferi detalii despre traducători, editură, și anul apariției, iar literatura religioasă realizată în țară, era de cele mai multe ori dactilografiată sau copiată de mână. Predicile puteau circula mai ușor pe bandă magnetică dar cu foarte multă primejdie. În aceste condiții aspectul grafic reușit de SMR pentru Studiile biblice de Școală duminicală este deosebit. Lucrarea a cunoscut șase volume și a apărut în limba engleză în anii 1980-1985, toate fiind traduse și introduse clandestin în țară, începând cu volumul trei.

Versiunea originală în limba engleză a fost rezultatul muncii editoriale întreprinse de Ralph E. Small și William Carey Moore, de la Asociația internațională de promovare a școlii duminicale după lecțiile unitar răspândite de aceștia printre toate denomiinațiunile protestante din America de Nord.²⁷ Abordarea acestora era

în 1644 (McBeth 45-53).

²³ Este vorba despre *International Bible Reading Association* și *World Sunday School Board*, ambele cu sediul în Londra (Popovici 1989: 65, 72-74).

²⁴ *Îndrumătorul creștin baptist*, Anul XXVIII (1973), nr. 11-12, pp. 11-12.

²⁵ *Îndrumătorul creștin baptist*, Anul XXX (1975), nr. 11-12, pp. 25-28.

²⁶ Societatea Misionară Română era o organizație non-profit întemeiată de americani de origine română la inițiativa pastorului Petru Truța care avea ca scop sprijinirea frățietății din țară. După 1981, când director al acestei organizații este ales Iosif Țon, activitatea s-a concretizat cu precădere în activitate publicistică, de traducere de literatură creștină pentru românii din România, și de lobby a bisericilor neo-protestante, în condițiile înrăutățirii situației acestora în relație cu statul comunist al dictatorului Ceaușescu.

²⁷ *International Sunday School Association (ISSA)*, cum se numea această organizație, s-a dezvoltat în timp, între anii 1832-1872, prin asocierea Bordurilor de Școală Duminicală a diferitelor denomiinațiuni, emancipate din fosta asociație *American Sunday School Union*. Puteau fi admise orice

tematică și urmărirea expunerii credincioșilor la textul Sfințelor Scripturi atât al Vechiului cât și al Noului Testament din perspectiva unor subiecte sau personaje biblice. Ceea ce reușeau aceste manuale era eliberarea pedagogului și a studentului de impunerea unei ordini unice de studiu. Cursurile putea fi luate pe secțiuni având un grad de independență la nivelul trimestrelor, fiecare volum fiind prevăzut în plus cu o schiță a întregului program pe parcursul celor șase ani. Cel puțin câte un semestru pe an, uneori chiar două, era dedicat personalității Domnului Isus Cristos, astfel încât programul care a fost tradus de SMR conținea nu mai puțin de 9 trimestre de studii cristologice din totalul de 24. Din păcate, prezența Psalmilor este aproape accidentală. Abia în volumul 4 se vor întâlni primele lecții (3 la număr: Psalmii 19, 105, 103) pentru ca în volumul 5 să apară o singură dată (Psalmul 119:97-105).

Din evaluarea lecțiilor duminicale asupra Psalmilor se pot deduce câteva concluzii. Psalmii sunt abordați dogmatic. Întotdeauna textele din Psaltire au fost asociate altor texte biblice care comentau aceeași doctrină, cu excepția psalmului 105 căruia i se acordă singur dreptul de a susține subiectul “Dumnezeu în istorie”. Metodologia este pedagogică, de la simplu la complex, cu repetarea elementelor cheie pentru a asigura însușirea lor. Astfel, o lecție are structură pe șase nivele: text, cadru, interpretare, aplicare, ilustrare și subiecte pentru tineret. La nivelul trei, în cursul interpretării deci, intervine un set de întrebări ajutătoare, menite a stârni comentarii pe marginea subiectului central al textului/textelor citit(e). În plus, finalul studiilor recurge la actualizare. Practic trei dintre cele șase nivele de abordare a fiecărui subiect vizează aplicarea. Aceasta determină un grad foarte ridicat de utilitate a acestor materiale pe grupe de vârstă (adulți și tineri) și relevanță pentru situația contemporaneității.

Din perspectiva studiilor asupra Psalmilor este evidentă lipsa acestora din planificările editorilor, chiar dacă preocupări dogmatice ca cele din Psalmul 19 sau 119 pot fi găsite în mulți alți psalmi. De fapt, în raport cu Noul Testament, expunerea Vechiului Testament este invers proporțională volumului său. Într-o astfel de situație este imposibil ca să nu fie discriminată o anumită carte, Psalmii în cazul nostru.

denominații cu orice fel de programe de Școală duminicală chiar și din afara cercului strict protestant, cu condiția ca respectiva denominațiune să circumscrie unor articole de credință foarte importante, anume dumnezeirea lui Isus Cristos și recunoașterea Sfintei Scripturi ca singura și infailibila sursă pentru viață și credință (cf. Convenția de la Chicago din 1914). ISSA a ajuns în 1972 la un consens privind promovarea unui sistem unitar de lecții duminicale în toate denominațiile semnatare ale acordului, cunoscute sub numele de International Uniform Lessons (McFarland, et al. 1915, 2:565-574).

Oricum, această inițiativă merită toată considerația noastră pentru reușita de a fi strâns în jurul Scripturii grupurile de tineri din bisericile evanghelice ale României într-o vreme când majoritatea se strângea în jurul unui om idolatrizându-l, iar literatura sacră era considerată elogiul și lauda deșartă.

B. Programele alternativă

Evenimentele din decembrie '89 au adus o perspectivă nouă, înviorătoare, asupra libertății conștiinței, a libertății de exprimare mai ales, care se va vedea imediat prin apariția imediată a numeroase edituri, ziare, reviste, posturi de radio și centre de informare de tot felul, o binevenită răsturnare de situație după toți anii de interdicții și cenzură îndurați.

B. 1. Istoria binecuvântării

În 1993, la propunerea unor pastori din Cluj-Napoca, Uniunea Baptistă promova organizarea studiilor de școală duminicală după un program de trei ani. Inițiativa și responsabilitatea pregătirii materialelor i-au aparținut lui Benjamin Fărăgău căruia, curând, i s-au alăturat și alți pastori clujeni. Abordarea programului, intitulat *Istoria binecuvântării*, era de natură pastorală, fiecare an dintre cei trei urmând a scoate în evidență un anumit aspect al relației Dumnezeu-om, anume: intrarea în relație cu Dumnezeu (anul întâi), trăirea în prezența lui Dumnezeu (anul al doilea) și conlucrarea cu Dumnezeu (anul al treilea).

Planificarea urmărea anul universitar întrucât ideea organizării unor astfel de cursuri a fost insuflată de numărul mare de studenți care frecventau adunările clujene. În perioada de vară a tuturor celor trei ani urmau a se desfășura studii din cartea Psalmilor, lor revenindu-le datoria de a sintetiza studiile încheiate și de a le anticipa pe cele planificate pentru noul an (Fărăgău 1994:19). Unul dintre obiectivele majore enunțate de la început era construirea unei solide baze de cunoștințe vetero-testamentale, deoarece se constatase o oarecare neglijare a studiului Vechiului Testament în Biserică. Din acest motiv programul era orientat mai mult spre studierea cărților din Vechiul Testament care, oricum, predomină și ca volum în Canon. Programul a avut succes și a fost gustat din plin de credincioșii din toată țara, motiv pentru care, la încheierea celor trei ani contractați inițial, autorii au fost solicitați să

continue studiul pentru o nouă perioadă.²⁸ Așa s-a ajuns la un program de șapte ani care permite studierea a suficient de multe cărți reprezentative pentru etapele istorice ale Israelului antic. Prin urmare abordarea teologiei Vechiului Testament este una de tip “istoria religiei lui Israel” și are ca scop final pregătirea cadrului pentru scrierile Noului Testament și expunerea creștinului nou-testamental la conceptele, ideologia, obiceiurile și religia vetero-testamentară (Fărăgău 1997:17-21). Vom reproduce mai jos programul de studiu biblic imaginat de principalul ei autor, Beniamin Fărăgău, la jumătatea parcursului său:

Anul I	Anul II	Anul III	
Deuteronom	Exod	Genesa	
Isaia	Levitic	Faptele Apostolilor	
Ioan	Efesenii	Apocallipsa	
Psalmi cu context istoric dat ²⁹		Psalmi ai Impărăției	Psalmii regali mesianici
Anul IV	Anul V	Anul VI	Anul VII
Numeri	Iosua 1	(1-2) Cronici	Daniel
Evrei	Ezra	Ieremia	Luca
1 Corinteni	(1-2) Petru	Matei	Romani
Proverbe 1-9	Proverbe 10-22	Proverbe 23-31	Eclesiastul

Prin urmare, programul nu acoperă integral canonul biblic, ci include textele reprezentative pentru diversele perioade ale istoriei lui Israel, cât și genurile literare întâlnite, pornind de la cele mai simple până la cele mai complexe. Suplimentar criteriului periodizării istorice s-a luat în calcul și principiul complexității, ambele principii pedagogice valide pentru îndeplinirea scopului propus, acela de creștere a gradului de cultură teologică a membrilor Bisericii. Acesta reprezintă, însă, doar unul dintre scopurile principale ale programului *Istoria binecuvântării*. “Binecuvântarea” aceasta are două valențe, una pentru student și alta pentru societatea în care trăiește

²⁸ Cursul a găsit ecou mai ales în Banat și în Ardeal, mai recent și în Moldova și în zona Constanței, în rest fiind răspândit în funcție de preferința pastorilor și de cultura teologică a bisericilor locale.

²⁹ În plan inițial, această colecție de psalmi era inclusă doar în anul III de studiu, dar pentru motivul devansării lucrurilor complexe de cele simple, s-a schimbat locul Psalmilor regali mesianici cu psalmii cu context istoric dat, deși psalmii regali își găsiseră dogmatic locul potrivit alături de cărțile Deuteronom, Isaia, Ioan. Aici a prevalat criteriul complexității mai ales că autorii accentuează studiul textelor biblice în contextul lor istoric.

studentul, deoarece învățăturile acestea vizau pregătirea Bisericii pentru o mai relevantă mărturie în societate (Fărăgău 1997: 4, 15).

Considerat, pe bună dreptate, materialul cel mai dificil, poezia a fost plasată la încheierea studiilor anuale, după ce studentul a putut acumula unele noțiuni fundamentale, și-a însușit metoda exegetică de lucru, și a putut-o aplica practic pe alte texte. Cele trei studii din Psalmi respectă principiul complexității deoarece au fost luate întâi grupele de psalmi cu privire la care nu există controverse mari, anume psalmii cu subtitlu conținând explicații cu privire la contextul istoric al scrierii lor, psalmii închinați împăratului și psalmii regali mesianici. Aceste trei manuale promovează o anumită paradigmă de studiu biblic mai vizibilă în primele două, pentru ca în al treilea comentariul să fie mai cursiv presupunându-se aclimatizarea cititorului cu modelul de lucru. În cele ce urmează, vom căuta să sintetizăm și să ne expunem pe scurt percepția asupra metodei folosite de autori.

Întâi, lecțiile sunt contextualizate. La începutul fiecărui nou studiu este prezentat contextul istoric care a determinat apariția psalmului respectiv sau ar fi putut influența trăirile exprimate în el. Deși contextul canonic al Psaltirii ca întreg este acceptat ca valid,³⁰ foarte rar asistăm, însă și la prezentarea acestuia la început de lecție, motiv pentru care pericolul abordării atomice a Psaltirii este real pentru orice congregație al cărei învățător de școală duminicală nu posedă suficiente resurse și abilități pentru a descoperi el însuși lipsa aceasta și pentru a o completa.

Apoi lecțiile sunt sintetizate. Acesta reprezintă un pas foarte important pentru găsirea elementului central al fiecărui psalm în parte. Sintetizarea este realizată prin schițarea psalmului în cauză, de cele mai multe ori preferându-se schița unuia dintre comentatorii favorizați de autori. În plus, studiul este focalizat cu ajutorul unor întrebări auxiliare introductive și conclusive, pertinente și folositoare pentru desfășurarea studiului. Impedimentul cel mai mare îl constituie faptul că structurile sugerate pe baza bibliografiei reduse și de valoare medie pot fi eronate, prin urmare elementul central poate avea altă nuanță sau poate fi chiar diferit de cel enunțat. Cu siguranță auditoriul nu poate avea dreptul de a calibra pregătirea mesajului ci doar

³⁰ Subcapitolul "Cum vom studia Psalmii?" precizează acest lucru promovând ca mod de abordare a tuturor psalmilor, sau cel puțin a celor din grupa "psalmilor regali mesianici," studierea contextului apropiat, al psalmilor alăturați, al contextului larg, al Psaltirii și al contextului extins, al Scripturii. Totuși, nici la acest nivel distincțiile nu sunt atât de clar evidențiate precum le-am sistematizat aici (Fărăgău 1993: 8-10).

forma prezentării sale. În condițiile existenței unui număr imens de studii în cartea Psalmilor, cu siguranță că cercetarea nu ar fi trebuit să fie atât de selectivă.

În fine, lecțiile sunt analitice, adică se are în vedere mereu evaluarea informațiilor și prezentarea lor într-o formă care să faciliteze analiza din partea cititorilor. Se preferă aranjarea preferată de comentarii, însă fiecare paragraf cu comentariul corespunzător. Probabil din pricina calibrului teologic al auditoriului autorii nu au abordat cei mai savanți comentatori în domeniu, iar cvorum-ul celor invitați la dialog este restrâns practic la doi: Derek Kidner și C.H. Spurgeon. Aceasta conferă implicit o imagine restrânsă asupra subiectului și de natură omiletică, expozitivă, după modelul comentariilor studiate.

Oricum, studiile propuse de Beniamin Fărăgău reprezintă un serios avans al studiilor biblice în biserica baptistă română, mai ales prin aceea că, pentru prima dată, efortul de înțelegere a Scripturilor este asistat prin publicații și specialiști pregătiți a prezenta aceste cursuri. Pe lângă informațiile de factură strict biblică, autorii au fost preocupați de ridicarea nivelului teologic și a exercițiului exegetic, completând fiecare lucrare cu anumite cursuri speciale privitoare la aspectele cronologice ale istoriei sacre a lui Israel, sau la elementele literare implicate în scrierea anumitor texte biblice (în cazul Psalmilor se discută caracteristicile poeziei ebraice) (Fărăgău 1993: 8-30).

Tot în acest scop, prin efortul concertat al editurii Logos și al altor edituri creștine din țară, au fost publicate diferite lucrări de mare interes pentru acest tip de exercițiu biblic, în special prin traducere din limba engleză.³¹ Programul *Istoria binecuvântării* rămâne, cel puțin prin structură, este îndatorat studiilor biblice ale Asociației internaționale de promovare a școlii duminicale (vezi infra).

B.2. Bordul de școală duminicală din Oradea

O altă inițiativă considerabilă a fost luată de Bordul de școală duminicală din Oradea însă materialele pregătite aici au o altă filosofie și, evident, un alt format. La 2 iunie 1994, pe baza acordului încheiat între Bordul de școală duminicală al Convenției baptiste de sud și Comunitatea Creștină Baptistă Oradea își începea activitatea Bordul

³¹ John R.W. Stott, *Să înțelegem Biblia* (Cluj: Liga pentru citirea Bibliei, 1993); Haddon Robinson, *Arta comunicării adevărului biblic* (Cluj: Logos, 1993); J.H. Walton, *Diagrame și tabele cronologice ale Vechiului Testament* (Cluj: Logos, 1994); Gordon Fee și Douglas Stuart, *Biblia ca literatură* (Cluj: Logos, 1995); W. Henriksen, *Cercetați Scripturile* (Cluj: Logos, 1995); *Enciclopedia Bibliei* (Cluj: Logos, 1997).

de școală duminicală Oradea, pentru început cu traducerea materialelor organizației de educație creștină americane și distribuirea lor în bisericile locale ale comunității orădene.³² Încă de la început, lucru nou, materialele erau diferențiate pe șase grupe de vârstă: preșcolari, școlari clasele I-V, școlari clasele VI-VIII, liceeni, tineri, adulți.

După doi ani de colaborare, Bordul orădean a început să producă material de studiu biblic în țară, cu autori proprii, păstrând tematica, subiectele și textele biblice, după recomandarea Bordului american. Se semnaleză deschiderea Uniunii pentru acest nou program, lăsând, însă, la discreția bisericilor locale decizia implementării efective a lui. Asemenea cursului *Istoria binecuvântării*, și acesta a găsit ecou mai ales în Banat și în Ardeal, dar acoperă și Crișana și regiunea Sucevei. Se înregistrează chiar un interes nou în București și în împrejurimi. În plus, la Oradea, se pregătește materialul pentru școala biblică a baptiștilor maghiari din România, dar și a baptiștilor din Republica Moldova și din Ungaria. Tirajul broșurilor tipărite lunar în 1997 a fost de 65 000 exemplare în limba română și altele 9 000 în limba maghiară. O dată cu anul 1998 s-a trecut la apariții trimestriale, în locul celor lunare, și la o prezentare mai agreabilă, cu copertă color.

Cât privește prezența Psalmilor în studiile publicate în primii trei ani de la înființare nu se poate spune că a fost consistentă, ci, din contră, accidentală. Abordarea este mult mai apropiată de una textuală decât dogmatică. De regulă se caută parcurgerea unei secțiuni mai ample, de câteva capitole, arondate unei idei comune. Deci, chiar dacă tema prevalează, aceasta este urmărită textual într-o secvență biblică reprezentativă. Din acest motiv, prezentarea accidentală a Psalmilor din primii trei ani este corelată de școala duminicală doar prin citirea colaterală a textelor indicate ca facultative, deci fără importanță capitală pentru studiul biblic propus într-o anumită săptămână. Astfel, în anul 1996 abia pot fi identificați trei psalmi, anume 90, 92 și 100 (parțial).

Începând cu anul 1997, din momentul în care românii au preluat integral slujba de scriere a materialelor de studiu, Psalmii au apărut dintr-o dată mult mai

³² Southern Baptist Convention (Convenția Baptistă de Sud) reprezintă cea mai numeroasă comunitate regională a baptiștilor și acoperă, în principal, jumătatea de sud a Statelor Unite. Sunday School Board (Bordul de școală duminicală) reprezintă forul responsabil cu școala duminicală pe tot teritoriul Convenției. El dezvoltă o activitate îndelungată și de cea mai bună calitate, conducerea organizației fiind permanent preocupată de creșterea calității cursurilor, cursanților și a instructorilor. Pe teritoriul Americii instructorii sunt recrutați dintre absolvenții cursurilor speciale de pregătire care acoperă șase domenii majore: istoria școlii duminicale, organizare, metode de educație, psihologia copilului, studiul Sfintelor Scripturi și doctrine (McFarland 1915: 77-78). Și în România se fac cursuri, dar intensive și doar la nivel regional, insistându-se pe metodele de predare.

substanțial. Pe lângă prezențele disparate din cursul anului se remarcă alocarea a cinci duminici consecutive în 1997, iar în 1998 altele două, pe lângă cele patru consecutive. Pentru a realiza comentarii întemeiate vom prezenta mai jos temele și psalmii studiați în anii 1997-98.

DISCIPLINE SPIRITUALE

	Rugăciunea	Psalmul 86
	Studiul biblic	Psalmul 119
1997	Închinarea personală	Psalmul 145
	Dăruirea	Psalmul 50
	Mărturisirea	Psalmul 22

DESPRE RELAȚIA CU DUMNEZEU

	Să ai un păstor	Psalmul 23
	Lui Dumnezeu Îi pasă de tine	Psalmii 42, 43
	Dumnezeu iartă	Psalmul 51
1998	Dumnezeu ocrotește	Psalmul 91
	“INVATĂ-NE SĂ NE RUGAM”	
	A te ruga sau a nu te ruga	Psalmul 28
	Ascultă, Doamne!	Psalmul 66

Există câteva lucruri care particularizează acest program de cele descrise anterior. Asistăm la un avans real al interesului pentru Psalmi chiar dacă selectarea acestora este încă determinată topic prin aceea că se reglementează expunerea credincioșilor la Psaltire cel puțin o lună pe an. Un alt element pozitiv este abordarea pe grupe de vârste. Chiar dacă tema saptamânală nu este preluată și prelucrată pentru toate cele șase grupe de vârstă, este de apreciat efortul de a face relevant același material măcar pentru adulți și tineri, pentru ca celorlalte categorii de vârstă să li se asigure altele pe măsura așteptărilor și a nevoilor lor. În plus, materialul este prezentat de o manieră aerisită, la un nivel mediu de cultură biblică, însoțind elementele cheie cu titluri, imagini sugestive și întrebări auxiliare așezate în imediata apropiere a textului pe o coloană alăturată. Din declarațiile organizatorilor acestui program de

studiu reiese că lucrarea lui Spurgeon, *A Treasury of David*, este din nou pusă la mare cinste pentru redactarea lecțiilor din Psalmi.

Cu siguranță experiența pedagogică a Bordului de școală duminicală a Convenției baptiste de sud și-a pus amprenta într-un mod pozitiv asupra studiului biblic în adunările baptiste cu credincioșii fără pregătire teologică. Din păcate, supralicitarea finalității și preocuparea excesivă pentru relevanța contemporană a studiilor determină, implicit, sublicitarea studiului în sine și subaprecierea unei munci exegetice serioase, cel puțin pe măsura pasiunii pentru finalitate și relevanță. Așa se face că psalmii de studiu sunt aleși tematic fără a lua în discuție considerente canonice, structurale, sau de orice altă influență exegetică. În plus, acceptarea unui singur autor ca autoritate finală pentru studiul biblic este riscantă, chiar dacă pentru vremea lui a scris unul dintre cele mai bune comentarii.³³ Ultimii 50 de ani de cercetări biblice au adus numeroase contribuții de foarte bună calitate la studiile asupra Psalmilor care nu pot fi ignorate fără anumite riscuri. Varianta orădeană de școală duminicală rămâne demnă de luat în considerare pentru toate bisericile locale dedicate studiului Scripturii căci, în ultimă instanță, expunerea credincioșilor la Cuvântul lui Dumnezeu este și dorința Bordului, chiar dacă studiul mai poate suferi îmbunătățiri pentru a ajunge pe măsura metodologiei.

Mai există în uz cel puțin încă un curs biblic, numit după cei doi traducători ai lui Mia și Costel Oglice, dar acesta nu prezintă importanță pentru noi, deoarece nici nu se cunosc preocupări pentru cartea Psalmilor.³⁴

³³ Este vorba despre C.H. Spurgeon (1834-1892), cel mai cunoscut predicator baptist din secolul XIX. Până la moartea sa, adunarea pe care o păstorise până la aproape 15 000 membrii și reușise să instruiască aproape 900 de predicatori la școala ce o deschisese pe lângă biserică numită "Colegiul Pastorului" (Cairns 1997: 395).

³⁴ În perioada comunistă circula, tot în subteran, un manual metodic de studiu biblic scris de Kay Arthur, tradus și publicat după o matriță dactilografiată de soții Mia și Costel Oglice. Manualul intitulat *Cum să studiem Biblia* nu oferea detalii bibliografice din motive amintite deja, dar promova studiul inductiv al Bibliei cu trei etape: observare, interpretare, aplicare, abreviat ca OIA. Se remarcă preocuparea autorilor pentru înțelegerea contextului istorico-literar al fiecărui text analizat, și percepția Sfintelor

Scripturi ca literatură, de unde și evaluarea fiecărui text în parte din perspectiva genului literar, a figurilor de stil, a morfologiei și o sintaxei limbilor originale. Prin aceasta metoda se apropie mult de ceea ce ar trebui să constituie și în percepția noastră un adevărat studiu biblic, dar și limitează auditoriul la un sector mai restrâns de credincioși cu o pregătire generală cel puțin medie. Cu o circulație mai restrânsă au apărut și alte studii: *Căsătorie fără regrete* (1981), Filipeni (1985), *Evanghelia după Ioan* (1991). Studiile acordă importanță primordială textului motiv pentru care până și studiile tematice sunt organizate pe baza studiului inductiv al unui text reprezentativ. În cadrul lucrării *Căsătoriei fără regrete* se studiază Geneza 1:24-31, Geneza 2, 1 Corinteni 11:3-12, 1 Petru 3:7-12, Efeseni 5:22-33, și alte texte relevante. Prin efortul de traducere și de strângere de fonduri a soților Oglice s-a publicat și Biblia internațională de studiu inductiv (vezi supra). Studiile biblice după acest

B.3. Concluzii

Diversitatea observată la nivelul studiilor duminicale este motivată prin libertatea de decizie a fiecărei biserici locale în privința modalității de dezvoltare a vieții spirituale proprii. Comitetul bisericii și păstorul ei iau această decizie ținând cont de gradul de complexitate a studiilor propuse și de nivelul spiritual și teologic al membrilor bisericii. Studiile scrise oferă continuitate, comprehensibilitate și coerență școlii duminicale. Faptul că Psaltirea și-a făcut apariția și în acest domeniu al vieții bisericești demonstrează considerația pe care o acordă bapțiștii români acestei cărți biblice, cu nimic mai prejos decât altele în ce privește inspirația sa și, deci, valoroasă pentru credință și trăire.

tipar sunt mai gustate în cercuri restrânse de tineret, dar și în unele adunări locale, mai ales din zona Bucureștiului.

BIBLIOGRAFIE

- Abrudan, Dumitru, “Septuaginta și problema inspirației ei”, *Ortodoxia*, Anul XXVII (1975), nr. 1.
- Abrudan, Dumitru, “Preocupări de teologie biblică în Transilvania”, *Contribuții transilvănene la teologia ortodoxă*, Sibiu: Mitropolia Ardealului, 1988.
- Basarab, Mircea, “Biblia în liturghia și viața spirituală ortodoxă”, *Mitropolia Banatului*, anul XXIX (1979), nr. 1-3.
- Braniște, Ene, *Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, București: Ed. I.B.M. al B.O.R., 1993.
- Braniște, Ene, Ghenadie Nițoiu, Gheorghe Nedu, *Liturgica teoretică*, ed. a 3-a, București: Credința Noastră, 1997.
- Bruce, F.F., *The Canon of Scripture*, Glasgow: Chapter House, 1988.
- Brumar, Mihai, *Harfa coriștilor creștini, 1907-1914*.
- Bunaciu, Ioan și Otniel Bunaciu, *Istoria răspândirii credinței baptiste*, București: Editura Universității, 1995.
- Bunaciu, Ioan, “Scurtă privire istorică asupra credinței baptiste”, *Îndrumătorul Creștin Baptist*, Anul XXXIII (1978), nr. 1-2.
- Cairns, Earle E., *Creștinismul de-a lungul secolelor: o istorie a bisericii creștine*, Oradea: Cartea Creștină, 1997.
- Calinic Botoșăneanul, Episcopul, *Biblia în filocalie: antologie de texte biblice tâlcuite în filocalia românească*, Iași: Trinitas, 1995.
- Caraisaridis, Constantinos, “Lecturile biblice în liturghiile diferitelor rituri liturgice: studiu istorico-liturgic”, *Studii Teologice*, Anul XXXII (1980), nr. 1-2.
- Chișmorie, Ioan, *Cântările armoniei*, 1937.
- Cornițescu, Emilian, și Dumitru Abrudan, *Limba ebraică biblică*, București: I.B.M. al B.O.R., 1996.
- Cosman, Gheorghe, *Psalmi cu context istoric dat*, Logos: Cluj, 1994.

- Cunescu, Gheorghe, "Biblia ebraică în limba română", *De te voi uita, Ierusalime : Țara sfântă și cărțile sacre în literatura română*, București: Fundația Culturală Română, 1996.
- Damian, Teodor, "Raportul dintre spiritualitate și moralitate în concepția Ortodoxă", *Studii teologice*, Anul XXXII (1980), nr. 1-2.
- Dragomir, Neculai, "Studiu istorico-liturgic privind textele biblice din cărțile de cult ale bisericii ortodoxe", *Studii Teologice*, Anul XXXIII (1981), nr. 3-4.
- Evdokimov, Paul, *Rugăciunea în Biserica de Răsărit*, Iași: Polirom, 1996.
- Fărăgău, Beniamin, *Shema Israel: alege viața alegându-l pe adevăratul Dumnezeu*, Cluj: Logos, 1994.
- _____, *Filosofia programului de studiu biblic "Istoria inecuvântării": popas la mijloc de drum*, Cluj: Logos, 1997.
- _____, *Psalmii regali-mesianici*, Logos: Cluj, 1993.
- _____, *Psalmi închinați împăratului: 93-100*, Cluj: Logos, 1994.
- Flack, Elmer E., Bruce M. Metzger, et. all., *The Text, Canon, and Principal Versions of the Bible*, Grand Rapids: Baker Book House, 1956.
- Holladay, William L., *The Psalms Through 3000 Years*, Oxford: Clarendon Press, 1997.
- Hodoroabă, Ieremia, *Cântările Evangheliei*, Paris: Glasul îndrumătorului creștin, 1978.
- Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, 2 vol., București: Gramar, 1995.
- _____, *Istoria românilor în chipuri și icoane*, București: Humanitas, 1992.
- Jones, Vasile, Elisabeta Jones, Vasile Prodan și Bălașa Prodan, *Harfa Evangheliei*, Detroit: Asociațiunea baptistă română din America, 1942.
- McBeth, Leon H., *A Sourcebook for Baptist Heritage*, Nashville, TN: Broadman Press, 1990.
- McFarland, John T., et all., *The Encyclopedia of Sunday School and Religious Education*, 2 vols., New York: Thomas Nelson and Sons, 1915.

- Megheșan, Dumitru, *Vecernia - nostalgia grădinii-creație*, Oradea: Biblioteca Revistei Familia, 1997.
- Miclea, Iovan și Puiu Cocian, *Scumpă Golgota: cîntări corale creștine*, Chicago: Speranța peregrinului, 1997.
- Moldoveanu, Nicolae, *Cântările harului*, Uhldingen / Seewis: Stephanus Druck (Germania), 1990.
- Neaga, Nicolae, „Apostolatul Sfintei Scripturi în Biserica Ortodoxă Română”, *Mitropolia Ardealului*, Anul XXV (1980), nr. 10-12.
- Nicolaescu, N.I., „Scurt istoric al traducerii Sfintei Scripturi. Principalele ediții ale Bibliiei în Biserica Ortodoxă Română”, *Studii Teologice*, anul XXVI (1974), Nr. 5-6.
- Orchard, G.H., *A Concise History of Baptists from the Time of Christ Their Founder to the 18th Century*, Lexington, Kentucky: Ashland Avenue Baptist Church, 1956.
- Pandele, Rodica, *Vasile Voiculescu*, București: Eminescu, Biblioteca critică, 1981.
- Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 1, București: I.B.M. al B.O.R., 1991.
- Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, București: I.B.M. al B.O.R., 1981.
- Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 3, București: I.B.M. al B.O.R., 1981.
- Popovici, Alexa, *Istoria anabapțiștilor din România: 1527-1768*, Chicago: Editura Bisericii Baptiste Române, 1976.
- _____, *Istoria bapțiștilor din România*, 2 vols. (1856-1944), Chicago: Editura bisericii baptiste române, 1980.
- Prelipceanu, Vladimir, și Gr. T. Marcu, “Cuvântul lui Dumnezeu în viața Bisericii: unitatea Sfintei Scripturi, temei pentru interpretarea Hristologică a Vechiului Testament”, *Studii teologice*, anul XXIII (1971), nr. 1-2.
- Radu, Simion, “Texte biblice pentru o tematică creștină la momente excepționale în pastorație”, *Mitropolia Ardealului*, anul XI (1966), nr. 11-12.

- Regnault, Lucien, *Viața cotidiană a Părinților deșertului în Egiptul secolului IV*, Sibiu:Deisis, 1997.
- Rovența, Harambie, Recenzie la apariția Bibliei din 1944, *Biserica Ortodoxă Română*, Anul LXII (1945), nr. 4-5.
- Savin, Ioan Gh., *Mistica și ascetica ortodoxă*, Sibiu: Mitropolia Ardealului, 1996.
- Serafim, Mitropolitul, *Isihasmul: tradiție și cultură românească*, București: Anastasia, 1994.
- Small, Ralph E., și William Carey Moore, *Studiile biblice pentru școala duminicală*, 6 vols., Chicago: Societatea Misionară Română, 1980-1989.
- Spidlik, Tomas, *Spiritualitatea răsăritului creștin, vol. I : manual sistematic*, Sibiu: Deisis, 1997.
- Spurgeon, Charles Haddon, *Tezaurul promisiunilor lui Dumnezeu*, Korntal-Munchingen (Germania): Lumina lumii, 1991.
- _____, *The Treasury of David*, 7 vols., Pasadena, TX: Pilgrim Publications, 1983.
- Staneschi, Jean, *Cântările Triumfului*, București, 1936.
- _____, *Principele predicatorilor: din viața și lucrarea lui C.H. Spurgeon*, Mediaș: Editura Samuel, 1994.
- Stăniloae, Dumitru, *Ascetica și mistica creștină sau teologia vieții spirituale*, Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 1993.
- _____, *Din istoria isihasmului în ortodoxia română*, București: Scripta, 1992.
- _____, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Cluj-Napoca: Dacia, Colecția Ieșirea din labirint, 1993.
- Stăuceanu, Daniel, *Cântările Evangheliei*, București: Editura Uniunii Comunităților Baptiste din România, 1981.
- Șerbănescu, Nicolae, „Apostolatul Sfintei Scripturi în Biserica Ortodoxă Română”, *Mitropolia Ardealului*, Anul XXV (1980), nr. 10-12.
- _____, „Sfânta Scriptură tălmăcită în limba română - Psaltirea : cu prilejul tricentenarului apariției **Bibliei de la București**, 1688-1988”, *Biserica Ortodoxă Română*, anul CVII (1989), nr. 2-3.
- Vedder, Henry C., *A Short History of the Baptists*, Philadelphia: The American Baptist Publication Society, 1907.

Vintilescu, Petre, *Liturghierul explicat*, București: I.B.M. al B.O.R., 1998.

Wurthwein, Ernst, *The Text of the Old Testament : An Introduction to the Biblia Hebraica*, Grand Rapids: Eerdmans, 1979.

Zamfirescu, D., *Paisianismul. Un moment românesc în istoria spiritualității europene*, București, 1996.

ALTE SURSE

Biblia cu explicații, ed. de Daniel Brânzei (fără dată).

Biblia Hebraica Stuttgartensia, ediția a 4-a revizuită, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1990.

Biblia internațională de studiu inductiv, ed. de Kay Arthur, Chatanooga, TN: Precept Ministries, 1997.

Biblia sau Sfânta Scriptură, ediția Sfântului Sinod, București: I.B.M. al B.O.R., 1988.

Biblia sau Sfânta Scriptură: Vechiul și Noul Testament (Biblia cu triunghi), Dillenburg: Gute-Botschaft (Germania), 1989.

Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament (cu trimiteri), traducerea Dumitru Cornilescu, București, 1974.

Culegere despre rugăciunea lui Iisus, vol. 1: lucrarea minții, despre rugăciunea lui Iisus, Editura mănăstirii Valaam, 1993.

Culegere despre rugăciunea lui Iisus, vol. 2: miezul evlaviei ortodoxe, Editura mănăstirii Valaam, 1993.

Duhovnici români în dialog cu tinerii, vol. 1: Arhim. Teofil Părăianu, București: Editura Bizantină, 1997.

Duhovnici români în dialog cu tinerii, vol. 2, București: Editura Bizantină, 1997.

Mărturisirea de credință a Cultului Creștin Baptist, Deva: Biserica Baptistă „Sfânta Treime”, 1991.

Noul Testament. Psalmii, ed. de Rudolf Kretzek și Olimpiu S. Cosma, Bielefeld: Christliche Literatur-Verbreitung (Germania), 1993.

The Orthodox Study Bible: New Testament and Psalms (New King James Version), Nashville, TN: Thomas Nelson, 1993.

Psaltirea proorocului și împăratului David, ed. a IX-a, București: Editura I.B.M. al B.O.R., 1997.

Septuaginta: Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes, ed. de

Alfred Rahlfs, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1935.

Sămânța bună, Dillenburg: Gute Botschaft (Germania), 1997.